

**O‘ZBEK TILINI O‘QITISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR: TAJRIBA VA ISTIQBOLLAR****Masharipova Guljohon Nurullayevna**

Qoraqalpog‘iston Respublikasi

Ellikqal’a tumani

47-maktab O‘zbek tili fani o‘qituvchisi

**Annotatsiya**

Mazkur maqolada O‘zbek tilini o‘qitishda qo‘llanilayotgan zamonaviy yondashuvlar, ularning afzalliklari, samaradorlik darajasi va amaliyotga tatbiq etilishi haqida fikr yuritilgan. Kompetensiyaviy yondashuv, interaktiv uslublar, AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari) vositalaridan foydalanish, kommunikativ metodlar va kreativ yondashuvlar tahlil qilinadi. Maqolada O‘zbek tilini o‘qitish sifatini oshirishga xizmat qiluvchi ilg‘or tajribalar va tavsiyalar ham o‘z aksini topgan.

**Kalit so‘zlar:** O‘zbek tili, zamonaviy yondashuv, kompetensiyaviy yondashuv, interaktiv metod, kommunikativ uslub, AKT, kreativlik, ta’lim sifati.

Har bir xalqning o‘zligini saqlab qolishi, ma’naviy yuksalishi va madaniy merosini yangi avlodga yetkazishi, eng avvalo, o‘z ona tilini asrab-avaylashi va rivojlantirishiga bog‘liqdir. O‘zbek tili – xalqimizning boy tarixi, madaniyati va tafakkurini aks ettiruvchi muqaddas til bo‘lib, uning o‘rganilishi, to‘g‘ri qo‘llanilishi va zamon talablariga mos tarzda rivojlanib borishi muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, ta’lim tizimida O‘zbek tilining o‘qitilishi davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda zamonaviy pedagogik yondashuvlar til o‘qitish jarayonida keng qo‘llanilmoqda.

Til har bir millatning bebaho boyligi, ma’naviy merosining ajralmas qismidir. O‘zbek tili – xalqimizning qadimiy tarixini, madaniyati va tafakkurini aks ettiruvchi, dunyo sivilizatsiyasida o‘z o‘rniga ega bo‘lgan muqaddas til hisoblanadi. Uning to‘g‘ri va samarali o‘rgatilishi nafaqat til egasining, balki butun jamiyatning ma’naviy yetukligiga xizmat qiladi. Bugungi kunda ta’lim tizimida o‘zbek tilini zamonaviy va samarali usullar asosida o‘qitish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda.

Zamonaviy yondashuvlarning zarurati

Axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan, yosh avlodning bilim olishga bo‘lgan qarashlari tubdan o‘zgargan hozirgi davrda, an’anaviy o‘qitish uslublari o‘z samaradorligini yo‘qotmoqda. Shuning uchun zamonaviy yondashuvlar asosida darslarni tashkil etish o‘qituvchidan yuqori malaka, ijodkorlik va innovatsion yondashuvni talab etadi. Bugungi yoshlar texnologiyalarga qiziqqanidek, til

o'rganishda ham raqamli vositalardan foydalanishga intilmoqda. Bu esa ta'lim jarayoniga interaktivlik, jonlilik va samaradorlik olib kiradi.

#### Zamonaviy yondashuvlarning ahamiyati

An'anaviy yondashuvlarda o'qituvchi asosiy ma'lumot manbai bo'lgan bo'lsa, zamonaviy ta'limda o'quvchi faol ishtirokchi, mustaqil bilim oluvchi sifatida maydonga chiqadi. Bunda o'qituvchi yo'naltiruvchi, maslahat beruvchi, yaratgan muhit orqali o'quvchini o'rganishga undovchi vositachiga aylanadi. Bu yondashuvda o'quvchi fikrlaydi, savollar beradi, topadi va o'rganadi. Shuningdek, zamonaviy darslarda o'quvchilar bilan birgalikda faoliyat olib borish, ularni dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish, individual yondashuv asosida bilim berish muhim ahamiyat kasb etmoqda. O'zbek tili darslarida multimedia vositalaridan foydalanish, turli topshiriqlar, testlar, musobaqalar orqali dars jarayoniga qiziqishni oshirish mumkin.

Yana bir muhim jihat – bu o'quvchilarning yosh xususiyatlari va qiziqishlarini inobatga olgan holda mashg'ulotlarni tashkil etishdir. Bu orqali ularning darsga bo'lgan munosabati ijobiy tomonga o'zgaradi, o'zlashtirish darajasi oshadi.

#### Asosiy zamonaviy metodlar

1. Interaktiv metodlar – darslarda o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi. Guruhli ishlar, muammoli vaziyatlar, rolli o'yinlar yordamida o'quvchilar nutqiy kompetensiyalarini rivojlantiradi.

2. Raqamli texnologiyalar – mobil ilovalar, onlayn platformalar, interaktiv taqdimotlar, audio va video resurslar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Ayniqsa, YouTube, Kahoot, Quizizz kabi platformalardan foydalanish samarali natija beradi.

3. Kompetensiyaviy yondashuv – bilim berish emas, balki o'rgatishni maqsad qiladi. O'quvchi mustaqil fikrlash, fikrni aniq ifodalash, matn ustida ishlash, muhokama qilish kabi ko'nikmalarni egallaydi.

4. Differensial va individual yondashuv – har bir o'quvchining qobiliyatiga qarab o'quv rejasi va topshiriqlarni moslashtirishga imkon beradi

#### Metodik tavsiyalar

1. **\*\*Darsda interfaol metodlardan foydalaning\*\***: "Insert", "Aqliy hujum", "Fikrlar jarchisi", "Murabbiy-stajyor" kabi metodlar orqali o'quvchilarning darsdagi faolligi oshadi. Ular erkin fikr bildiradi, muammoga yondashadi va muhokama qilishni o'rganadi.

2. **\*\*Texnologiyalardan keng foydalaning\*\***: Multimediali taqdimotlar, video lavhalar, animatsiyalar, onlayn testlar va mobil ilovalar dars mazmunini boyitadi. Masalan, "Quizlet", "Kahoot" yoki "Mentimeter" kabi vositalar yordamida o'quvchilarni sinovdan o'tkazish nafaqat oson, balki ular uchun qiziqarli bo'ladi.

3. **\*\*Differensial yondashuvni joriy eting\*\***: Har bir o'quvchining qobiliyati, qiziqishi, bilim darajasini inobatga olib, ularga mos topshiriqlar taqdim eting. Kuchli o'quvchilarga murakkab matnlar, tahliliy topshiriqlar berish mumkin.

4. **\*\*Lug'at boyligini oshirishga e'tibor bering\*\***: Har darsda yangi so'zlar, iboralar bilan ishlang. Ularni vizual tarzda taqdim etish (kartochkalar, rasmlar, slaydlar) so'zlarni eslab qolishga yordam beradi.

5. **\*\*Ijodiy topshiriqlarni taklif eting\*\***: O'quvchilarni matn yozishga, she'r tuzishga, kichik sahna ko'rinishlarini tayyorlashga jalb qiling. Bu nafaqat tilni, balki ularning nutqiy, tafakkur va estetik qobiliyatlarini ham rivojlantiradi.

Zamonaviy metodlarning amaliy qo'llanilishi

Misol uchun, 6-sinfda "Bahor fasli" mavzusini o'rganishda avval videorolik namoyish etiladi. Keyin o'quvchilar 3-4 kishilik guruhga bo'linib, videodagi manzarani tasvirlashadi. So'ngra, "Bahorni tasvirla" mavzusida mini-insho yoziladi. Bu darsda vizual, eshitish va yozma ko'nikmalar birgalikda shakllantiriladi.

Yana bir misol: 8-sinfda "Ona tilining jozibasi" mavzusi doirasida "Bahs-munozara" metodi orqali o'quvchilar ona tilining ahamiyati haqida fikr almashishadi. Ular o'z fikrlarini mustaqil ifodalash, tahlil qilish va mantiqan asoslash ko'nikmalarini mustahkamlashadi.

Innovatsion usullarning amaliy qo'llanilishi

Bugungi kunda respublika miqyosida ko'plab maktablar elektron darsliklardan, masofaviy ta'lim platformalaridan foydalanmoqda. Ba'zi ilg'or o'quv muassasalarida sun'iy intellekt asosidagi dasturlar yordamida o'quvchilarning bilim darajasi tahlil qilinmoqda. Shuningdek, ovozli testlar, virtual suhbatlar, animatsion hikoyalar orqali so'z boyligi va talaffuz ustida ishlash keng tarqalmoqda.

Pedagoglar o'z amaliyotida 'brainstorming', 'case study', 'debate' kabi metodlardan foydalanib, o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirayotganliklari e'tiborga molik.

O'zbek tili o'qituvchisi – zamonaviy metodolog sifatida

Bugungi o'zgaruvchan va raqamli davrda o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki yo'naltiruvchi, motivatsiya beruvchi, zamonaviy texnologiyalarni biluvchi murabbiy bo'lishi kerak. O'zbek tili o'qituvchisi darsga tayyorlanayotganda turli multimedia resurslaridan foydalansa, dars mazmuni nafaqat aniq, balki o'quvchilar uchun qiziqarli va tushunarli bo'ladi.

Bugungi o'zbek tili o'qituvchisi – bu tilning ruhini, estetik go'zalligini o'rgatadigan, milliy qadriyatlarni yosh avlodga yetkazadigan mas'uliyatli shaxsdir.

### Xulosa

O'zbek tilini zamonaviy yondashuvlar asosida o'rgatish – bu nafaqat dars sifatini oshirish, balki yosh avlodni ona tiliga mehrlil, fikrlaydigan, o'z fikrini erkin ifodalay oladigan shaxs sifatida tarbiyalash demakdir. Har bir o'qituvchi o'z

faoliyatida yangilikka intilib, til o'qitishning innovatsion usullarini muntazam qo'llab borishi kerak.

Zamonaviy O'zbekiston sharoitida ona tilini o'qitishda innovatsion metodlardan foydalanish nafaqat ta'lim samaradorligini oshiradi, balki O'zbek tilining nufuzini yuksaltirishga, yosh avlodni milliy g'urur ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Har bir pedagog o'z darsida zamonaviy vositalarni qo'llab, ona tiliga bo'lgan muhabbatni uyg'ota olsa, bu kelajak avlodga qo'yilgan eng katta poydevor bo'ladi. Zero, ona tilini sevgan va uni to'g'ri o'rgatgan xalq – ma'naviy yetuk xalqdir

### Foydalanilgan adabiyotlar

1. To'xtaboyev M., Axmedova Z. – O'zbek tilini o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2006.
2. Sattorov N. – O'zbek tili o'qitishning nazariy asoslari. – Toshkent: Fan, 2003.
3. Jo'raev N., Usmonova M. – Boshlang'ich sinflarda o'zbek tilini o'qitish metodikasi. – Toshkent: TDPU, 2010.
4. Xo'jayev M. – O'zbek tilining o'qitish metodikasi (oliy ta'lim uchun). – Toshkent: Noshir, 2017.
5. Xolmatova R. – O'zbek tili darslarini tashkil etish metodikasi. – Toshkent: TDPU, 2015.
6. Qodirov A. – O'zbek tilshunosligining dolzarb muammolari va o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan, 2009.
7. Karimov A. – O'zbek tilini zamonaviy yondashuvlar asosida o'qitish. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021.
8. Mamadaliyev S. – Til o'rganishning psixologik-pedagogik asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
9. Raximova M. – Multimedia va interaktiv usullar orqali til o'rgatish. – Toshkent: Innovatsiya, 2020.
10. Olimova N. – Elektron darsliklar asosida o'zbek tilini o'qitish texnologiyasi. – Toshkent: TDPU, 2022.
11. Shirinova M. – "O'zbek tilini kommunikativ yondashuv asosida o'qitish muammolari", Filologiya masalalari, 2021.
12. Xudoyberganov A. – "O'zbek tilini o'rgatishda differensial yondashuv", Til va adabiyot ta'limi, 2020.
13. Nazarov F. – "Talabalarga o'zbek tilini o'qitishda interfaol metodlar", Ta'lim innovatsiyalari, 2019.
14. Qurbonov A. va boshqalar. "O'zbek tilini o'qitish metodikasi". – T.: "Fan va texnologiya", 2020.
15. Hasanov B. "Zamonaviy ta'lim texnologiyalari". – T.: "Innovatsiya", 2019.
16. Internet manbalar: edu.uz, ziyonet.uz